
INHOUD

Proloog 7

Inleiding: Op weg naar een nieuwe economie 9

Thema: Wie en wat zijn sociaal ondernemers? 15

Case: Studio Jux 19

Hoofdstuk 1. A race from the bottom 25

Thema: Wat kost fair echt? 39

Case: Prins Heerlijk 43

Hoofdstuk 2. De jeugd heeft de toekomst. Of toch niet? 49

Thema: Kansengevers 67

Case: Thuisafgehaald 73

Hoofdstuk 3. Over en oud? 79

Thema: Hybride businessmodellen 89

Case: De landgenoten 93

Hoofdstuk 4. Gezond gegrond 99

Thema: Het butterfly-effect 113

Case: NNOF 117

Hoofdstuk 5. Circulair voorwaarts 123

Thema: Maatschappelijke impact meten 139

Case: Cycloon 143

Hoofdstuk 6. Iedereen werk is iedereen winst 149

Thema: De portemonnee van de sociaal ondernemer 163

Case: Vandebron 167

Hoofdstuk 7. Best een ongemakkelijke waarheid 173

Thema: Ondernemende burgers 189

Epiloog: Van vlinders naar muggen 190

Na- en dankwoord 199

Noten 201

Over de auteurs 204

PROLOOG

Zaken die je raken. Een boek over sociaal ondernemen en vooral over sociaal ondernemers. We vonden het maar al te logisch de pennen te bundelen om lezers uit Nederland en België onder te dompelen in de oplossingen waar zij mee komen. In dit boek vertellen we je aan de hand van enkele knoerten van maatschappelijke uitdagingen wat sociaal ondernemers ervoor betekenen. We hebben ze niet geteld, maar er zullen vlot meer dan honderd sociaal ondernemers in dit boek aan bod komen. We hopen dat het potentieel van sociaal ondernemers uit dit boek spat. Er zijn heel wat lijstjes gemaakt, er is gewikt en gewogen, toegevoegd en geschrapt en zeker ook betreurd dat we lang niet al die mooie praktijken die we kennen konden opnemen. Want dit is maar het topje van de ijsberg. Zeker zullen we de komende jaren deze beweging

en haar impact verder zichtbaar maken. Wie weet wordt dit boek wel het begin van een hele reeks. Een kroniek van hoop.

Op weg naar een nieuwe economie

We leven in landen waar heel veel goed gaat, maar waar tegelijk ook heel veel ruimte is voor verbetering. Dat zien we bijvoorbeeld aan *earth overshoot day*, de dag waarop we meer van onze planeet hebben gevraagd dan waarvan deze kan herstellen; die dag valt elk jaar een beetje eerder. Voor de wereld als geheel inmiddels al in juli, en in de Lage Landen ziet het er nog slechter uit. In België valt *overshoot day* op 1 april (geen grap) en in Nederland een paar weekjes later. En geloof het of niet, maar armoede bestaat echt in onze landen. Eén op de acht kinderen gaat zonder ontbijt naar school, terwijl intussen een derde van de totale voedselproductie ergens in de keten verloren gaat.

Belgen hebben het dan over 'belangrijke maatschappelijke uitdagingen', Nederlanders vinden het taaie vraagstukken' en de Angelsaksen noemen het 'wicked problems'. Wel-

ke naam je ze ook geeft: armoede, klimaatverandering en veenezaming zijn moeilijk op te lossen. Ze zijn van niemand en tegelijkertijd van iedereen. Een eenvoudige wetswijziging of louter goede wil zal het niet klaren en met 'meer doen van hetzelfde' komen we er zeker niet.

We hebben behoefte aan mensen die met nieuwe oplossingen voor de economie en de samenleving komen, zelfs al betekent dit vaak roeien tegen de stroom in. Die oplossingen, klein en groot, moeten de wereld een beetje mooier maken – denk aan de deeleconomie, de opkomst van ecologische producten en diensten, lokale zorginitiatieven, nieuwe werk-kansen voor kwetsbare groepen of energieprojecten waarbij mensen stroom terugleveren aan het elektriciteitsnet. Mensen die zich hiermee bezighouden adresseren grote, soms zelfs wereldomspannende thema's, of ze werken juist heel lokaal en realiseren een belangrijke verbetering in het leven van een paar kwetsbare mensen. Wat deze mensen doen, zijn zaken die ons raken – direct door beter voedsel, gezondere lucht of een prettigere leefomgeving, of indirect door een mooiere, duurzamere wereld voor onze kinderen of voor medemensen in andere landen.

Nieuwe oplossingen voor belangrijke maatschappelijke uitdagingen, sociale innovatie: dat is een kolfje naar de hand van sociaal ondernemers. Dat is precies wat zij doen en durven. Soms lijkt het een druppel op de gloeiende plaat, maar ergens moeten we beginnen en goed voorbeeld doet goed volgen. Sociaal ondernemers betrekken graag iedereen bij hun zaken: collega's, grote bedrijven en ook de overheid. Zo brengen ze een beweging op gang die zich steeds versterkt –

zoals die ene vlinder die met het klapperen van zijn vleugels een orkaan kan veroorzaken aan de andere kant van de wereld.

De sociaal ondernemers zijn de helden van dit boek. Hierin lees je hoe sociaal ondernemers zich storten op een keur van uitdagingen, groot en klein. Hun oplossingen zijn heel verschillend, maar welke omvang ze ook hebben, in potentie kunnen ze het hele systeem veranderen. En een systeemverandering is nodig. De overbelasting en verspilling van onze aardse bronnen gaat gepaard met een economische *race to the bottom* die op zijn beurt grote armoede en uitbuiting tot gevolg heeft. Sociaal ondernemers willen een nieuwe economie, waarin geld verdienen niet het hoogste doel is, maar een middel om een mooie wereld voor iedereen te realiseren. *Impact first*, noemen sociaal ondernemers dat. Maar zij kunnen het onmogelijk in hun eentje, hoe innovatief, gepassioneerd en intelligent ze ook zijn, iederéén moet meedoen. Financiers en grote bedrijven kunnen helpen versnellen, overheden moeten regels en randvoorwaarden stellen en consumenten moeten bewuster (en minder) consumeren. Samen kunnen al die partijen een antwoord geven op de grote vraagstukken waar de mensheid voor staat. Sociaal ondernemers willen niet alleen hun zaak runnen, ze willen iedereen aanraken en beweging aanjagen.

In *Zaken die je raken* bundelen we de maatschappelijke uitdagingen en de oplossingen waar sociaal ondernemers mee komen, vraagstuk voor vraagstuk, of misschien beter: transitie voor transitie, want het zijn gebieden waar grote transities wenselijk zijn. Het eerste hoofdstuk behandelt een heel fun-

damenteel fenomeen, de race to the bottom: hoe richten ondernemers die een einde willen maken aan vervuiling en armoede hun waardeketens in? Daarna is het de beurt aan de jongeren: hoe kunnen we het kwetsbare deel van onze jeugd echt eigenwaarde geven en betrekken bij onze maatschappij, hun de gelegenheid geven om bij te dragen? Hoofdstuk 3 behandelt het vraagstuk vergrijzing en de daarbij behorende problemen van eenzaamheid en stijgende zorgbehoefte. Hoofdstuk 4 gaat in op onze voedselketen, van landbouw tot jouw bord en de vuilnisbak daarachter, en je gezondheid. Het beschrijft hoe ondernemers nieuwe modellen creëren om de grote verspilling op te lossen en andere productie- en consumptiepatronen op te zetten. Hoofdstuk 5 richt zich op onze materialenstromen, hoe sociaal ondernemers het verlies en de verspilling intomen, hoe zij een circulaire economie vormgeven. Hoofdstuk 6 gaat over werk, en dan met name werk voor de miljoenen mensen die nu uit de boot vallen. Hoe kunnen we voor hen werkgelegenheid creëren, liefst nieuwe werkgelegenheid? En last but not least behandelt hoofdstuk 7 de moeder van alle transities, de energietransitie, en laat het zien hoe sociaal ondernemers voortrekkers zijn op weg naar een duurzame energievoorziening.

Kan dit allemaal wel slagen? Hoe werkt een 'impact first'-onderneming die geld als middel ziet en niet als doel? Wat voor mensen proberen dit ogenschijnlijk onmogelijke, wie helpt hen en hoe binden ze hun klanten? En hoe vinden ze investeerders die het nodige kapitaal willen verstrekken ondanks het feit dat financiële winst niet het belangrijkste doel is? Tussen de hoofdstukken behandelen we een aantal van deze thema's.

Met dit boek willen we je vooral hoop geven door te wijzen op de kracht van sociaal ondernemers. Verhalen over hun aanjagende en inspirerende rol mogen je met goede moed naar de toekomst doen kijken. Ze mogen je inspireren om je met hen te verbinden, en waar mogelijk een kleine bijdrage te leveren aan het realiseren van hun ambities.